

A megyei könyvtárak közgazdasági szakkönyvtári feladatai

A közgazdaságtudományi szakirodalmi ellátás és tájékoztatás fejlesztésének kérdéskörével már évek, sőt évtizedek óta foglalkoznak hazánkban, de még mindig nem rendelkezünk olyan szervezett, több évtizede működő rendszerrel, mint a műszaki tájékoztatás. A szocialista és a tőkés országokban a társadalomtudományok — s ezen belül a közgazdaságtudomány — területén kialakult tájékoztatási szolgáltatások átvétele nem oldja meg a hazai gazdasági tájékoztatás gondjait, és nem pótolhatja, nem helyettesítheti a hazai tájékoztatási rendszer kiépítését.

A közgazdasági szakirodalmi információs rendszer a termelés infrastruktúrájának szerves része, de fejlesztése az elmúlt időszakban korántsem kapott olyan hangsúlyt és támogatást, mint más — a termelést nyilvánvalóan közvetlenebbül elősegítő — infrastrukturális ágazatok.

Az MSZMP tudománypolitikai irányelveinek megfelelően a Tudománypolitikai Bizottság 1974-ben, illetve 1976-ban határozatot hozott a hazai társadalomtudományi információs rendszer kialakításáról, s bázisul az ország könyvtári rendszerét jelölte meg. A tudományági szakközpontok megszervezésére a legnagyobb szakirodalmi bázissal rendelkező szakkönyvtárak kaptak megbízást, például a közgazdasági információs szakközponti feladatok ellátására a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára.

A közgazdasági kutatás és oktatás — a pécsi egyetem néhány éve működő közgazdaságtudományi karától, valamint a Pénzügyi és Számviteli Főiskola zalegerszegi és salgótarjáni kihelyezett tagozatától eltekintve — a fővárosra koncentrálódik, ezért a szakirodalmi dokumentumellátásban és a tájékoztatás közvetítésében a megyei könyvtáraknak hangsúlyozottan központi tevékenységet kell végezniük vonzáskörzetükben. Napjainkban a megyei könyvtáraknak fontos és egyre növekvő közvetítő szerepük van a közgazdaságtudomány és a gazdasági gyakorlat eredményeinek megismertetésében, elterjesztésében, a megyei és a

helyi, vállalati döntések előkészítésében, sikeres megvalósításában. A szakkönyvtári és a tőle elválaszthatatlan szaktájékoztatási tevékenység minősége az olvasói igények ismeretétől, a jelenlegi és a várható igények kielégítésének színvonalától, az állomány minőségétől függ. Az „A”-típusú közmuvelődési könyvtáraknak — mint *közvetítőknél* — elsődleges szerepet kell betölteniük az országos közgazdaságtudományi információs rendszerben, amellett, hogy megfelelően kialakítják saját közgazdasági dokumentumbázisukat, és megszervezik az erről való tájékoztatást. Éppen ezért a megyei könyvtárak társadalomtudományi, illetve közgazdasági szakreferenseinek ismerniük kell a szakirodalmi dokumentumok témakörök szerinti főbb hazai gyűjteményeit, a hazai tájékoztatás legfontosabb segédeszközeit. (A dokumentumbázisról és a külföldi irodalom feltártságáról a Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára 1977-ben végzett felmérést és elemzést.)

Felhasználói igények és a gyűjtemény alakítása

A gyűjtőkör meghatározásakor és az állomány kialakításakor a tényleges és a várható felhasználói igényekből kell kiindulni. A közgazdasági szakirodalmat igénylőket, felhasználókat a következőképpen lehet csoportosítani: a megyei állami és a pártvezetés, a megyei gazdasági és irányítási döntéseket előkészítők; a vállalatok, szövetkezetek, intézmények vezetői, vezető munkatársai; az oktatásban (egyetemi és főiskolai esti, illetve levelező hallgatók, a posztgraduális képzésben részt vevők, szaktanfolyami hallgatók); a kutatásban (a megyékben működő marxista tanszékek oktatói, disszertációt készítőik stb.) és az ismeretterjesztésben érdekeltek.

Az „A”-típusú könyvtárak állományának kialakításában főként az első két felhasználói csoportra kell tekintettel lenni, mivel a gazdasági döntések

messzemenően befolyásolhatják egy-egy szűkebb csoport (vállalat), de az egész társadalom érdekeinek érvényesülését is.

Az információk — közismerten — beszerezhetőek a szervezet formális (hivatalos, intézményesített) és informális (nem hivatalos, a személyes kapcsolatokra épülő) információs rendszeréből, a szervezet gazdasági környezetéből, továbbá a szakirodalomból, mely múltbeli, a jelent közvetítő és a jövőbe vetített információkat egyaránt tartalmaz. A vállalatok, intézmények önállóságának fokozásával, a döntések decentralizálásával együtt kell járnia a hazai dokumentumbázis nagyobb mérvű területi tagolásának.

Az állománygyarapítással foglalkozó szakreferensnek ismernie kell a megye gazdaságát: milyen profilú vállalatok, szövetkezetek, ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi, közlekedési és hírközlési, nem-termelő vállalatok működnek a régióban. E vállalatok vezetőinek, vezetők munkatársainak (agronómus, jogász, közgazdász, mérnök) szakirodalmi igényei annyiban azonosak, hogy nagyobb részük a vállalati gazdálkodás hatékonyabbá tételének belső és külső, hazai és külföldi feltételeivel kapcsolatos irodalomra irányul. Gyakran csak a szövegben elrejtett tényekre, adatokra van szükség az egész mű elolvasása helyett (például költség, ár, termelés, fogyasztás stb.). Ezért kell kiemelten kezelni az olyan jellegű szakirodalmi beszerzését, mely a megyében található vállalatok, intézmények vezetői számára releváns információkat szolgáltat. A vezetők, döntéselőkészítők számára a primer irodalom mellett a kurrens és a retrospektív tájékoztató kiadványok megléte is fontos.

Az oktatásban és a kutatásban érdekeltek — oktatók, kutatók, tanulók és mások — igényei a legszélesebbek, a legátfogóbbak: monografikus művekre, időszaki kiadványokra, hírlapokra, kongresszusi kiadványokra, felmérési adatokra, vállalati belső dokumentumokra — tervek, kollektív szerződések, bérpolitikai, szociálpolitikai dokumentumok stb. —, általános és szakszótárakra, lexikonokra és címtárakra egyaránt kiterjednek. Ennek az állományrésznek a gyarapításakor különös figyelmet kell szentelni a Közgazdaságtudományi Egyetem és a Marxizmus—Leninizmus Esti Egyeteme tankönyveinek, jegyzeteinek teljeskörű beszerzésére.

A közigazdasági ismeretterjesztő szintű igények kielégítése semmivel sem kevésbé fontos feladat a többinél, a különbség csupán annyi, hogy e szolgáltatásával a könyvtár nem a szakemberek igényeit elégíti ki, éppen ezért ez a tevékenység nagyon is felelősségteljes. Ilyen igényekkel az alap-

a közép-, sőt a felsőfokon érdeklődők körében egyaránt találkozunk. Az ismeretterjesztés főbb forrásai a megyei és az országos napilapok, hetilapok (*Figyelő, Heti Világgazdaság*), a Kossuth Kiadó *Mit kell tudni...*, *Közgazdasági ismeretek, A marxizmus—leninizmus klasszikusainak könyvtára, Napjaink kérdései* című sorozatai vagy a Közgazdasági Kiadó *Időszzerű közigazdasági kérdések, Iparosodó mezőgazdaság*, illetve az Akadémiai Kiadó *Korunk tudománya* című sorozatának kötetei. E sorozatok részben a kutatás vagy az oktatás munkájához nyújtanak segítséget, de kiadói profilja és a témakörök átfogó tartalmi kidolgozása következtében az igényesebb ismeretterjesztést is szolgálhatják.

A szakirodalmi dokumentumok beszerzése

A hazai közigazdasági szakirodalmi dokumentumok közrebocsátói hivatásos kiadók, továbbá oktatási és kutatóintézetek. A könyvesbolti forgalomba kerülő művek beszerzésének hagyományos, bevált módszerei megfelelnek a célnak, annál több gondot okozhat viszont a könyvtáraknak a kereskedelmi forgalomba nem kerülő művek beszerzése. Ezek egyetlen biztos forrásának a kötelempéldány-szolgáltatás tűnik, bár ez sem problémamentes. A jegyzetek, tansegédletek, tankönyvek beszerzési nehézségei miatt szükséges a személyes kapcsolatok kiépítése, sőt esetleg szerződések kötése is azokkal a felsőoktatási intézetekkel, melyeknek kihelyezett tagozata működik a megyében, vagy amelyeket a megyéből levelező hallgatók látogatnak. Ez az együttműködés a kötelező irodalmi jegyzékek megküldésétől a könyvesboltokban nem árusított oktatási anyagok rendelkezésre bocsátásáig terjedhet.

A közigazdasági szakrészleg állományának kialakításakor külön figyelmet kell szentelni a megye határain túli felhasználói igények kielégítésére. A regionális feladatokat ellátó „A”-típusú közművelődési könyvtárak gyűjteményeiben fontos szerepet kell kapniuk a régióban működő vállalatok, intézmények tevékenységét bemutató belső, vállalati dokumentumoknak. Ezek beszerzése csak az érintett vállalatokkal, illetve nyomdakkal kialakított együttműködés révén lehetséges.

A közigazdaságtudományra is érvényes az az általános megállapítás, hogy a kutatás legfrissebb eredményei a folyóiratokban olvashatók. A *Magyar Közigazdasági Irodalom* című évenként megjelenő szakbibliográfiában közölt tételeknek keve-

sebb mint 10 százalékát teszik ki a könyvek, ez az arány jól mutatja, milyen fontos a folyóiratok beszerzése. Különösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a szakemberek nagy többsége csak cikkeket publikál. Így minden megyei könyvtár állományának tartalmaznia kell az alapvető hazai, valamint a megye gazdasági profiljának megfelelő ágazati szakfolyóiratokat. A világ szakirodalmi termésének még a tudományos szakkönyvtárak is csak töredékét tudják beszerezni, a megyei könyvtárak tehát nem vállalkozhatnak a külföldi irodalom nagyobb arányú gyűjtésére. A jelen körülmények között be kell érniük a külföldi szerzők hazai kiadásainak maradéktalan gyűjtésével (a klasszikusok esetében az antikvár kereskedelmet is igénybe véve), a kurrens külföldi irodalomból a szomszédos országok alapvető közgazdasági folyóirataival, kurrens referáló lapjaival, illetve bibliográfiáival, esetleg egy-két alpmunkának tekinthető szakszótárral, lexikonnal, enciklopédiával, különös tekintettel a megye földrajzi fekvésére, a jelenlegi és a várható felhasználói igényekre. A megyei könyvtárak elvi és gyakorlati állományépítő munkájukban az országos feladatkorú szakkönyvtáraktól, például a közgazdaságtudományi egyetem központi könyvtárától kaphatnak szakmai segítséget. A megyei könyvtárak elsődle-

ges feladata a hazai szakirodalom lehető legteljesebb beszerzése. Anyagi lehetőségeik, működési feltételeik ehhez nem elégségesek, ezért a vidéken dolgozó közgazdászok szakirodalmi ellátása érdekében meg kell kapniuk a megfelelő anyagi eszközöket!

Az állománygyarapítás emberi tényezője sem hanyagolható el, a közgazdasági szakrészleg működése megkívánja a közgazdász képzéssel rendelkező szakemberek foglalkoztatását. Az állományépítés hagyományos segédeszközein, módszerein (bibliográfiák, könyvkiadói jegyzékek, a kötelempéldány-elosztás igénybevétele, a könyvesbolti kapcsolatok gondozása stb.) kívül fontos, hogy olyan szakreferenseket alkalmazzanak, akik kapcsolatot tartanak fenn a szakmával, illetve benne élnek, részt vesznek a szakmai rendezvényeken, szervezik, gyűjtik az információkat és továbbítják a felhasználókhoz, akár az állománygyarapításon, akár a tudományos információgyűjtáson keresztül. A közgazdasági szakreferens csak a könyvtár vonzáskörzetébe tartozó terület szakember-ellátottságának és információigényeinek folyamatos vizsgálatával, az igények felkeltésével, illetve szakszerű, gyors kielégítésével végezheti jól munkáját.

Huszár Ernőné dr.

Levél a szerkesztőhöz

A külföldi ösztöndíjas tanulmányutakról

Nagy érdeklődéssel olvastam a *Könyvtáros* májusi számában *Sárdy Péter* írását a külföldi ösztöndíjas tanulmányutak odaitéléséről. (Emlékeztetül: a Művelődési Minisztérium könyvtári osztályának helyettes vezetője azt kifogásolja, hogy a pályázatok a könyvtárak túlságosan szűk köréből — főleg négy-öt fővárosi könyvtárból — futnak be, holott a könyvtáriügy érdekei azt kívánák, hogy minél többen ismerjék meg személyesen is a külföldi gyakorlatot.)

Egyike vagyok azoknak, akiknek „néha már igen jól ismert” neve évről évre felbukkan a pályázati adatlapokon. Körülbelül hat éve pályázom rendszeresen, de eddig még egyetlen ösztöndíjat sem sikerült elnyernem. Ennek ellenére — mun-

kahelyem vagy a magam költségén, néha meghívással — eljuthattam néhány országba, ahol az elérhető könyvtárakat is felkerestem, s hazatérve mindig jól tudtam hasznosítani a látottakat, hallottakat. Panaszra tehát voltaképpen nincs okom. Mégis bosszant, hogy annyi pályázati folyamodványt, szakmai életrajzot, munkatervet kellett megírnom hiába, s részletesen indokolnom, miért nélkülözhetetlenek az ösztöndíjas utak munkám ellátásához. S ha csak én jártam volna így...!

A pályázati rendszer meglehetősen sok felesleges munkát ró a pályázókra, s kissé megalázó is. A megkívánt részletes munkatervet nem légből kapottak, hanem tényleges feladatok vállalását tükrözik (ezt a tényt a felterjesztő szervek ajánlá-